

Vabaühenduste AVP võrgustiku ümarlaud

11. novembril 2013, e-Riigi Akadeemia kontoris Rahvusraamatukogus

Päevakord:

1. Kas kodanike kaasärääkimine õigusloomes vajab täiendavat reguleerimist?
2. Londoni Avatud Valitsemise Partnerluse aastakonverentsi tulemused osalejate pilgu läbi.
3. Valitsuse AVP tegevuskava uuendamise kulg
4. Kohalalgatatud küsimused

1. Kas kodanike kaasärääkimine õigusloomes vajab täiendavat reguleerimist?

Kai Härmand, Justiitsministeeriumi asekancler:

- Kodanikke on tarvis kaasata avalikku konsultatsiooni ja kaasamine saab olla väga mitmes vormis ning väga mitmes eelnõu arengustaadiumis. Kõige esimene kaasamise koht on õigusloome algatuse ettevalmistamine, milleks on väljatöötamiskavatsus. Selle kooskõlastamine käib eelnõude infosüsteemi kaudu, kõik asjast huvitatud saavad osa võtta. Eelnõu saadetakse võimalikele asjahuvilistele arvamusalaldusteks.
- Järgmine etapp eelnõu ettevalmistamisel on seaduse kontseptsioon, see kuulub samuti kooskõlastamisele. Kaasamise traditsioon Eestis pole väga pikk, umbes 10 aastat ja varieerub erinevates ministeeriumides. Justiitsministeeriumis püütakse kaasamist võimalikult palju läbi viia, erinevates vormides samuti, nt ümarlaudad, kirjalikud arvamused arutelud. **Me ei vaja mingisugust eraldi regulatsiooni või seadusesätet, mis kaasamise veel rohkem ära reguleeriks, on vaja seda traditsiooni, mis hakkab ka tasapisi tekkima, süvendada.**
- Huvigruppide seisukohtadega arvestamine on seadusloomele positiivse tulemusega. Alati ei oska ametnikud tulla probleemkohtade peale, praktikute poolt kitsaskohtade väljatoomine on olnud väga positiivne.
- Kui protsess on rohkem formaliseeritud ja reglementeeritud, seda enam hakatakse asju „linnukese“ pärast tegema. Soome Justiitsministeeriumi külastuse järel selgus, et Soomes on reguleeritud ainult see, kuidas eelnõu parlamendis liigub, pole ühtegi õigusakti, mis sätestab protsessi valitsuse tasandil. On olemas vaid juhend, kuid see pole õigusakt ning see juhend on ka väga üldine.
- Soomes on platvorm eelnõude algatamiseks, see on Eesti EIS-i ja kaasamis portaali hübriid. Algatada saab Soomes eelnõu 50 000 allkirjaga, eelnõu esitatakse parlamendile. Põhiseaduskomisjonil on õigus otsustada kas sellega tegeletakse, kas tegeletakse parlamendis või saadetakse valitsusele või ei tegeleta üldse.
- Eelnõude läbivaatamise käigus paneme väga suurt rõhku sellele, et mõjude hindamine oleks läbi viidud, sh huvigruppide arvamust küsitud. Kui on esitatud

ettepanekuid, siis tuleb seletuskirjas näidata, milliste ettepanekutega on arvestatud ja kui ettepanek on tagasi lükatud, siis tuleb seda põhjendada.

Liia Hänni: Kuidas on tagatud õigusloome sisuline läbipaistvus organiseerimata kodaniku jaoks, kes võiks samuti olla kaasarääkimisest huvitatud? Kuidas kodanik saab teada, mis on teoksil?

V: Valitsusel on seadusloome programm, iga ministeeriumi puhul ministeeriumi tööprogramm, kust näha, millega hakatakse tegelema; sealt edasi, kui meil on mingisugune õigusloomeline algatus, siis selle esimene etapp on kavatsus, mis pannakse EIS-i üles, väljatöötamiskavatsus annabki teada, et analüüsisime seda ja seda ning nüüd kavatseme seda seadust hakata ümbervaatama ja need probleemkohad, millega hakkame tegelema on need ja need. Väljatöötamiskavatsus käib kooskõlastusringid, kus saab igaüks arvamust avaldada. Saab EIS-ist tellida ka endale meeldetuletus, et kui esinevad need ja need sõnad või valdkonnaliselt, endale mailile meeldetuletus. Kontseptsioonile ja eelnõule saab ka esitada ettepanekuid.

Hille Hinsberg: Kas olete jälginud eelnõude infosüsteemi, kas seal on kõik eelnõud, mis ministeeriumid on välja pakkunud? Tuleb sisse lõhe, kuna inimene ei saa kontrollida, mis on plaanis ja mis on tegelikult süsteemis üleval ja kas ikka on kõik üleval.

V: Eelnõud peavad süsteemis olema, vähemalt kooskõlastusringi käigus. Seda jälgib Riigikantselei. Kuigi ministeeriumite tööplaanid pole ministeeriumite kodulehtedel avalikud, siis Justiitsministeeriumi lehel need on avalikud, kuna koondame need sinna kokku.

Liia: Inimesed ei käi mööda ministeeriumide kodulehti, vaid kogu info peaks olema näha eelnõude infosüsteemis. See annaks kindluse, et igaüks saab kursis olla õigusloomes toimuvaga. Praegu seda kindlust ei ole. Avalik konsultatsioon kui etapp eelnõude menetlemisel on EISis olemas, kuid mis on avaliku konsultatsiooni etapi sisu?

V: Huvigruppidega läbirääkimine.

Liia: Miks ainult huvigruppidega? Organiseerimata aktiivne kodanik võib olla samuti asjahuviline. Küsimus on ka selles, kui läbipaistev on avaliku konsultatsiooni protsess ja mis sellest jõuab avalikkuse ette?

V: Kui avaliku konsultatsiooni käigus esitatakse ettepanekud, siis need hekseldatakse läbi ja on näha pärast eelnõu juurde kuulavas kooskõlastustabelis.

Hille: Iial ei või teada, mille kohta tehakse üldse avalik konsultatsioon? Jääb mulje, et see on täiesti suvaline ja valikuline otsustamine.

V: See, et eelnõu on EIS-is üleval, see on ju ka avalik konsultatsioon. EIS on avaliku konsultatsiooni kõige laiem ring ja kui on teada, mida mingisugune eelnõu puudutab ja kes võiksid olla võimalikud huvigrupid, neile saadetakse eelnõu neile nagunii. Seletuskirjas on näha, milliste huvigruppidega on läbi räägitud.

Hille: Ministeeriumi tööplaanis on olemas kõik asjad, mida aasta jooksul tehakse. Plaanid on olemas, aga väga erinevas formaadis - hetkel inimene seda infot ei saa, mis

teda ees ootab, mis võiks tema elutegevusega kuidagi olla seotud. Üldine tööplaani - tuleb avalikule konsultatsioonile ja läheb kooskõlastamistele, osa jõuab avalikule konsultatsioonile, osa kooskõlastamisele, kuid nende kahe omavaheline seos on puudu, pluss keegi ei tea, mille alusel toimub otsustamine. Seepärast inimene ei tea, mis tegelikult toimub.

Kaarel Haav: Ettepanekud, mis on tehtud ja mida pole arvesse võetud, mis nendega edasi saab? Kas on võimalik kontrollida, et kas ettepanek on asjakohane või mitte ja miks seda pole arvesse võetud, kuidas seda saaks kontrollida?

V: Kui valitsus esitab eelnõu Riigikogule, seal on kõik kirjas, kas on menetletud, ei ole menetletud. On olemas kooskõlastustabel- seal on sees ettepanek, kas on arvestatud või mitte ja MIKS ei ole arvestatud. Seal on seletuskiri olemas. Seletuskiri on väga põhjalikuks läinud.

Kaarel: Eelnõusid mõjutatakse loomise protsessi käigus, mitte kooskõlastamisel. Kõige suurem tööprotsess ja aluspõhimõtted lepatakse ju väljatöötamisel kokku.

V: Väljatöötamiskavatsus on avalik, tööprotsess ise ei ole tõesti avalik, selles osalevad eksperdid. Sellepärast töötatigi välja 3-etapiline seadusloomeprotsess. Üldised põhimõtted lepatakse kokku väljatöötamiskavatsuses ja see läheb kooskõlastamisele EIS-i, kus võivad kõik asjahuvilised sõna sekka öelda. Laiaulatuslikud kodifitseerimised, nende kohta on eraldi kodulehel alateema, sinna lähevad ka töödokumendid, mis kajastavad erinevaid etappe jne (nt alusanalüüsid jne).

Hille: Kuigi enamik ministereid ei hoiu infot spetsiaalselt tagasi, ei ole info eelseisvate otsuste/tegevuste kohta arusaadaval kujul veebis esitatud. Küllastades 5 ministereid lehte selgub, et pooltel pole tööplaan avaldatud.

Me ei taha mitte kaasamise meetodeid reguleerida, vaid konsultatsiooni mõistet täpsustada. Kui toimub konsultatsioon, siis peaks olema selgelt määratud, kas see on avalik konsultatsioon või huvigruppidele suunatud ja kes need huvigrupid on, kuidas need on valitud.

Liia: Avalikus konsultatsioonis olevad eelnõud lähevad automaatselt osalusveebi üles, kuid kõiki arvamused avalikule konsultatsioonil olevale eelnõule osalusveebis ei näe. On vaid need, mis on otse osalusveebi sisestatud. Need arvamused, mis laekuvad teisi kanaleid kaudu, ei ole osalusveebis nähtavad. Sellega kaotab osalusveeb oma tähtsuse avaliku konsultatsiooni platvormina. Avaliku konsultatsiooni faas tuleb selgemalt lahti mõtestada, siin on palju ebamäärasust.

Henri: Kes on huvigrupid, kuidas nende nimekirja pääseb?

V: See on *ad hoc* nimekirja, enam-vähem on teada, mis on need organisatsioonid.

Hille: Õigusloomeprotsess peab olema mõistetav tavalisele inimesele ja looma selguse, mis etapil on võimalik kaasa rääkida. Praegu on käärid selle vahel, mis peaks olema ja mis tegelikult toimub ja seega ülevaatlikkus puudub.

Teine oluline asi on kriteeriumid, mille põhjal ametnik otsustab, kas eelnõu on vaja panna avaliku konsultatsiooni või mitte. Kaasamise hea tava sisaldab küll mõned põhimõtted, aga tegelikkuses on ametnikel keeruline otsustada.

Liia: Ka määrusandluse protsessis on vaja suuremat selgust, sest nendega kehtestatakse üldiseid norme.

Kai: Määrused käivad samamoodi EIS-i kaudu kooskõlastamisel, seal on eelnõud näha, kui just muud kaasamist ei toimu.

Liia: Mul on unistus, et sarnaselt e-teenustele võiks olla olemas üks veebikeskkond, mille kaudu kodanik näeb riigi tasandil ettevalmistamisel olevaid eelnõusid ja saab tahtmise korral kaasa rääkida. Suur osa sellest unistusest on Eestis juba teoks tehtud, sest EIS loob põhimõttelise võimaluse eelnõude arengut jälgida. Süsteem võimaldab tellida ka teavitust, et huvipakkuvate teemade kohta infot saada. Kuid praegu ei ole kindlust, millal ja kas üldse eelnõud süsteemi ilmuvad või liiguvad kohe ministrite ette. Kui EIS toimiks selgete reeglite alusel, oleks inimestel endal võimalus ja ka vastutus huvipakkuvaid eelnõusid jälgida, mitte oodata selleks ametniku kutset. Aga selleni jõudmiseks on vaja vaadata toimuvat mitte niivõrd ametniku kui võrd aktiivse kodaniku pilgu läbi. Praegu kehtiv eelnõude menetlemise regulatsioon on, ebaülevaatlik, kodanikule on raske seletada, kuidas see tegelikult toimub.

Eelnõude infosüsteem EIS võib ametniku vaates olla sobiv, kuid mitte kodaniku vaates. Mõlemad platvormid, nii EIS kui Osalusveeb vajavad kaasajastamist, see võiks olla Eesti AVP „challenge“. Saaksime teha midagi, mis on tõeliselt uus ka muu maailma jaoks.

Hille: 3 vajalikku tegevussuunda on AVPs ka välja pakutud: mõjude hindamise rakendamine, mõjude hindamise ja kaasamise seostamine ja ministriumide tööplaanide avalikustamine. Need kõik on omavahel seotud, järgmises tegevuskavas tuleb vaadata, kuidas paremini seos tekitada, et eelnõude menetlusprotsess oleks selgem ja inimesel võimalik sekkuda.

Praegu on olemas 2 strateegiadokumenti, mis on olulised meie arutelu kontekstis. Korruptsioonivastane strateegia 2013 - 2020, sisaldab eesmärgina õigusloomeprotsessi läbipaistvuse suurendamist ja vastavaid tegevusi. Infoühiskonna arengukava 2020 lubab arendada edasi kaasamiskeskondi. Idee ühendada EIS ning osalusveeb on juba ammu jutuks olnud.

Liia: Kuidas tänasest arutelust konstruktivselt edasi minna? Mina olen veendunud, et eelnõude menetlemise regulatsioon vajaks täiendamist. Kevadel esitasime Justiitsministeeriumile ettepaneku teha skeemi, kus on visuaalselt kujutatud eelnõude menetlusprotsess. Kas teema edasiviimiseks oleks tarvis, et esitaksime ministriumile konkreetsed ettepanekud?

Kai: Peame vaatama, kuidas ja mida on meil võimalik teha. See, et tahame info veebi üles panna ja ministriumite tööplaanid kooskõlastatult avaldada, on kindel. Millal see juhtub, on iseasi.

Liia: õigusloome regulatsioonide poole pealt - kas võtate töösse, kui teeme konkreetsed ettepanekud? Kui selle töö ette võtame, kas suhtute asjasse piisava tähelepanuga?

Kai: Mingisugust täiendavat regulatsiooni selle kohta kindlasti ei tule, võib-olla siis kaasamise head tava selles valguses kõpitsema. Eraldi uut reglementi kindlasti ei tule.

Liia: see on kurb tõdemus, sest me ei saa jääda õigusloomeprotsessiga praegusele tasemele.

Kai: Õigusloomepoliitika arengusuunad peaksid 100%-liselt rakenduma alles järgmisest aastast, ma ei saa praegu öelda, et arengut ei toimi praegu.

Liia: Kas saame loota, et defineerite täpsemalt, mis on avalik konsultatsioon? Kaasamise hea tava on ei reguleeri seda piisavalt. Praegu on osa eelnõude ettevalmistamise menetlustappe valitsuse määruse tasemel reguleeritud, avalik konsultatsioon mitte.

Kai: mõjud tuleb ära hinnata ja kui see mõjutab teatud huvigruppi, siis tulebki selle huvigrupiga läbi rääkida.

Henri: Kui eelnõu väljatöötaja ei näe huvigruppi, kellega ta peab läbi rääkima, siis ta ei räägigi nendega läbi ning eelnõu läheb üles ja huvigrupp näeb seda alles siis, kui ta läheb juba kooskõlastamisele.

V: Kui amentik ei tee head tööd, siis seda ei muuda ka seadusereglement.

Henri Laupmaa: Võiksime aidata riigi infosüsteemidel üles ehitada uusi lahendusi, võiksime tulla riigile appi.

Kai: nõustun sellega, et õigusloome etapid tuleb kodanikele arusaadavalt esitada.

Liia: See võiks olla Justiitsministeeriumi abimaterjal kodanikele, kuidas saab osaleda õigusloomes, kasvõi pdf vormis. Vähemalt mingisugunegi teave on siis olemas. Ma loodan siiralt, et seda dokumenti koostades näete, millised lüngad on protsessis olemas. Näiteks ei ole võimalik EISist leida infot selle kohta, millise otsuse on valitsus langetanud esituse faasi jõudnud eelnõu suhtes, kas heaks kiitnud või tagasi lükanud.

Hille ja Henri: Valmimas on Open Data roheline raamat. Seal tuleb määratleda, mis on andmekogu, seda pole Eestis siiani reguleeritud. Konkreetselt, mis on andmekogud, mis kuuluvad *open data* kaudu avalikustamisele.

Liia: Proovime sõnastada ümarlaua ettepanekud õigusloomeprotsessi korrastamiseks, aeg selleks jõuab varem või hiljem kätte. Teen tekstiga algust ja kutsun kõiki panustama.

2. Londoni Avatud Valitsemise Partnerluse aastakonverentsi tulemused osalejate pilgu läbi.

Liia ja Hille tutvustavad Londonis toimunut.

Avatud Valitsemise tippkohtumine toimus Londonis 31. oktoobril ja 1. novembril, sellele eelnes 30. oktoobril kodanikuühiskonna päev. Valitsuste konverents oli ka väga paljuski keskendunud OGP arengule (kas OGP lendab või roomab?). Oli väga palju temaatilisi arutelusid ja näitus e-lahendustest, mis oli väga inspireeriv (kuidas näitlikustada valitsuse andmeid *open data* formaadis).

Silma jäi, et paljudes riikides on AVP väga kõrgel poliitilisel tasandil oluline instrument avatud valitsemise vedamiseks (62 riiki ühinenud avatud valitsemisega). Eesti mure: praegune olukord siseriikliku AVP protsessi vedamiseks ei saa kaua kesta, mingit edulugu sellest välja ei joonista.

Pidev hämmastus oli selle üles, kuidas väga vinged tegijad, Briti peaminister jm riikide asepresidendid räägivad suure lava peal, kuidas nad väärtustavad kodanikeühenduste panust, Eestist kahjuks pole ühtegi sellist eestvedajat tipp-tasandil.

Huvitavad olid vabaiühenduste teostatud sotsiaalse innovatsiooni ideed : kas avatud andmetega seoses või eelarve läbipaistvuse, õigusloome läbipaistvuse suhtes- erinevad julged teostused. Väga palju oli juttu avatud andmete *open data*. teemal, sest see on brittide suur prioriteet.

Andmete näitlikustamine on väga levinud ja mõjuv. Avaliku võimu asutus tellib lahendused erasektorilt, andmete ülevaatlik esitamine on asutuse tegevuse loomulik osa.

Eesti puhul keeruline tuvastada, mis on meie prioriteet. Avalikud teenused, mida juhib MKM? Majanduslike huvide elektroonilise registri koostöömimine - siduda nii tippametnike kui poliitikute deklaratsioonid? Täna kuulsime Riigikogus, et ei ole väga kerge sellise registri tegemine, kuigi see on Justiitsministeeriumi poolt pakutud Eesti AVP tegevuskava prioriteet järgmiseks aastaks.

Välisminister Urmas Paet OGP-l: Eesti prioriteet saada maailma kõige vähem korrumpeerunud riigiks ning IT-lahendused on võti selleks.

AVP tulemuslikkus ei sõltu sellest, mis rahvusvaheliselt toimub, vaid eelkõige siseriiklikust protsessi edukusest.

Londoni tippkohtumine on ülevaatlikult kokku võetud AVP blogis.

3. Valitsuse AVP tegevuskava uuendamise kulg

Liia: Eelmisel koosolekul kokku lepitud Riigikantselei ettekanne jääb ära, sest välisministeerium ja Riigikantselei ei ole suutnud protsessi vedamises kokku leppida.

Piret Urb (Välisministeerium): oleme suhtlemas Riigikantseleiga, küsimus on, kuidas tegevuskava kõige paremini uuendada ja kes peaks kaasatud olema? Selgus peaks saabuma varsti.

Liia: AVP protsess riigis peab olema ka läbipaistev, **hetkel pole ühtegi ametlikku dokumenti kättesaadaval isegi selle kohta, et Eesti on AVPga liituda soovinud.**

Tegevuskava kava uuendamise võtaksime uuesti päevakorda detsembrikuu ümarlual, lootuses, et selleks ajaks on selgus majas.

Maris Jõgeva: On raske käia ministeeriumides läbi rääkimas, kui vastu öeldakse, et mine teise asutusse ja siis sind saadetakse uuesti tagasi.

Hille: Esimene kord, kui tegime **avatud valitsemise arengukava, siis olid väljavõtted erinevatest tegevuskavadest**, see meetodika võib ka edasi olla samamoodi, see ei ole ju iseenesest halb. Oluline oleks linkida omavahel infoühiskonna arengukava, korruptsioonivastane starteegia ning kodanikuühiskonna arengukava. Aga kui meil on mingisugused uued mõtted (mis arengukavades ei ole), siis tuleks need teatavaks teha. AVP tegevuskava on rahvusvaheliselt nähtav dokument, üheaegselt võimalus Eesti näitamiseks ja siseriikliku arengu suunamiseks.

Liia: olen välja noppinud 3 teemat, mida uues tegevuskavas võiks käsitleda:

1. avatud õigusloome edasiarendamine - avatud andmetest peaks raskuspunkt nihkuma kodanike kaasamisele. Praegu on see valdkond jäänud rahvusvahelises AVP protsessis tagaplaanile. Londonis oli see jutuks, vajadust nähti kaasamisprotsess sinstitutsionaliseerida.
2. Fiskaalse läbipaistvuse suurendamine sh k.a andmete visualiseerimine on teine oluline teema. Fiskaalse läbipaistvuse osas Eesti kohta andmed puuduvad, sest me pole osalenud rahvusvahelistes uuringutes.
3. AVP- põhimõtete levitamine kohalikul tasandil. Pärast kohalikke valimisi muutunud eriti aktuaalseks. Tartu koalitsioonileppes on näiteks kirjas kaasamise tegevuskava koostamine. Avatumalt valitseda on lubanud nii mõnedki uued kohalikud juhid. Idee: Kohaliku tasandi jaoks võiks AVP üles ehitada sama loogika järgi, nagu sai teoks rahvusvaheline protsess. Välja töötada kohaliku tasandi avatud valitsemise põhimõtted ja kutsuda KOVe neid järgima ning vastavaid tegevuskavu koos vabaühendustega välja töötama. Nii saaks omavalitsususi tegudele ärgitada, muidu võivad valimiseelsed lubadused ununeda. Eesti sees avatud valitsemise teema laiemalt päevakorda võtmine on väga oluline kogu AVP protsessi eduks. Vaja oleks kokku saada initsiatiivsiatiivgrupp, kes hakkaks protsessi kohalikul tasandil vedama. Tartu võiks sinna kuuluda, loodetavasti tulevad tulevad teised omavalitsused ka kaasa.

Silver Meikar: Otepääl ja Tallinnas samamoodi, suuresti oli esimeseks lubaduseks - valitseme avatult! Suures osas oli see sõnakõlks, keegi peaks selle täpselt ära defineerima, millega on tegemist.

Liia: kõigepealt oleks vaja selgelt sõnastatud põhimõtted (deklaratsioon), mida avatud valitsemine tähendab. Edasi võrgustiku arendamine ja konkreetsete tegevuskavade ettevalmistamine koostöös vabaühendustega.

Silver: Deklaratsioon ei ole hea, juhend oleks parem, praktilised ettepanekud, mis peab tegema.

Liia: koondame siis vabaühenduste manifesti ümber, omavalitsused on kutsutud üles seda toetama. Kas sellist projektiideed ei võiks edasi arendada? 25.novembril toimub

inspiratsiooniseminar Steven Clifti loenguga, ta räägib rahvusvahelistest kogemustest. Järgneb arutelu, mida Eestis on vaja teha.

Silver: Hollandi saatkond ja Digitaalõiguste Instituut koostöös Välisministeerium ja mitme teise partneriga korraldavad Eesti esimest DiploHacki, see keskendub Internetivabadusele ja inimõigustele. Üritus toimub 6.-8.dets Tallinnas. Reedel kella14st-17.00ni viime läbi töötoa, kus oma vahel arutavad MTÜ-de esindajad, diplomaadid, poliitikakujundajad, programmeerijad jne. Soov on, et arutluse käigus tekiks lisaks 5-6 ideed, mis läheksid esitlemisele õhtul algavale Garage48 internetivabaduse Hackathonile. Pühapäeval korraldame internetivabaduse konverentsi, mille lõpus esitletakse ka neid ideid, mis Garage48-s tehnilise lahenduse on saanud. Lisainfo ürituse kohta kodulehelt: <http://www.diplohack.org/tallinn.html> ja <http://garage48.ee/diplohack>. Meikar: otsib MTÜ-sid või isikuid, kes tegutsevad internetivabaduse/inimõiguste valdkonnas ning kellel on mingi idee, kuidas tehnilise lahendusega saab oma tegevust arendada. Näiteks valimisvaatlustega tegelev organisatsioon, kes vajab mobiili-app'i, mille abil saavad vaatlejad lihtsalt teavitada rikkumistest konkreetsetes valimisjaoskonnas ning saadud infot on võimalik avalikkusele visualiseerida.

Kohalalgatatud küsimused

Järgmine koosolek: püüame koosoleku korraldada 9.detsembriga algaval nädalal.

Avatud valitsemise **blogi** ootab arvamused, palun kirjutage sinna!

Juhatas: Liia Hänni

Protokollis: Helena Savtšenko